

Қазақстан Республикасы экология және
табиғи ресурстар министрлігі

«Қазгидромет» РМК

Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №100
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)
«25» қыркүйекке 2024 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «24» қыркүйек күні 20 сағаттан «25» қыркүйек күні 20 сағ. дейін 2024 ж.)

құрастырылған уақыты: 24.09.2024 ж.

Мекен жайы : Астана қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Үйсінбай А.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Кизатова Д.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: ugpastana@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-53-38	e-mail: seli@meteo.kz

**2024 жылғы «25» қыркүйекке
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-2,0 мм), найзағай. Батыстан жел соғады 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 13-18 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 8-13 градус жылы.
Күнгеі Алатау	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-2,0 мм), найзағай. Батыстан жел соғады 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 6-11, күндіз 13-18 градус жылы.
Теріскей Алатау	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-2,0 мм), найзағай. Батыстан жел соғады 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 6-11, күндіз 13-18 градус жылы.
Жетісу Алатау	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-7,0 мм). Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 7-12 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 2 градус аяз- 3 градус жылы, күндіз 6-11 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Таңертең және күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай болады. Түнде және таңертең тұман түседі. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с болады. Ауа температурасы түнде 4-9, күндіз 14-19 градус жылы болады.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Таңертең және күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай болады. Түнде және таңертең тұман түседі. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с болады. Ауа температурасы түнде 4-9, күндіз 14-19 градус жылы болады.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Күндіз жаңбыр (1,0-10,0 мм), найзағай болады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 8-13, күндіз екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 11-16 градус жылы болады.
Өгем жотасы	Күндіз жаңбыр (1,0-10,0 мм), найзағай болады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 8-13, күндіз екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 13-18 градус жылы болады.
Маңғыстау таулары	Түнде жаңбыр, кей жерлерде қатты жаңбыр (10,0-15,0 мм), найзағай. Жел солтүстік-шығыстан, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 15-20, күндіз 25-30 жылы.
Сауыр	Жауын-шашынсыз. Жел солтүстік-батыстан, солтүстіктен соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 0-5 жылы, кей жерлерде 3 аяз, күндіз 8-13, кей жерлерде 5 градус жылы.
Тарбағатай	Жауын-шашынсыз. Жел солтүстіктен, солтүстік-шығыстан соғады, күші 9-14 күндіз кей жерлерде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 10-15, кей жерлерде 18-23 градус жылы.
Қазақстандық Алтай	Түнде кей жерлерде қар (1,0 мм), тұман, күндіз кей жерлерде аздаған жауын-шашын (жаңбыр, қар) (0,1-0,9 мм). Жел солтүстік-батыстан, солтүстіктен соғады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 0-5 аяз, кей жерлерде 5-10 жылы, күндіз 9-14, кей жерлерде 17 градус жылы.

2024 жылғы 24 қыркүйектегі жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің ауытқуы бақыланды. Мыңжылқы МС – Кіші Алматы ө., Проходной ө. сағасынан 2 км жоғары – Үлкен Алматы ө. гидрологиялық бекеттерінде су деңгейі 1 см-ге дейін көтерілді. Температуралық фон 3 °С мәңнен 17 °С оң мән аралығында. 24 қыркүйекте таңғы сағат 5 те нөлдік изотерма 3797 м биіктікте болды.

**2024 ж. "24" қыркүйектегі
Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер**

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м ³ /с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лайлылық
				Макс. 23.09	Мин. 24.09	08 сағ. 24.09	Күндіз 23.09	Түнде 24.09	Орт. 23.09	08 сағ. 24.09	Орт. 23.09	Макс. 23.09	08 сағ. 24.09		
1	Кіші Алматы	Мыңжылқы МС	3017	12.7	3.2										
2	Кіші Алматы	Мыңжылқы МС ГБ	3017			6.0			261	261				+1	*
3	Кіші Алматы	Тұйықсу а/б ГБ	2466			10.0			523	523				0	*
4	Кіші Алматы	Шымбұлақ МС	2200	15.9	10.6		0.8								
5	Кіші Алматы	Сарысай ө. сағасынан төмен ГБ	1928			14.0			272	272	2.19	2.19	2.19	0	0
6	Кіші Алматы	Медеу ГБ	1700			14.0	0.4		105	105				0	*
7	Батарейка	Просвещенец д/ү ГБ	1569			15.0			47	47	0.07	0.07	0.07	0	0
8	Кіші Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			16.0			186	184	1.64	1.64	1.34	-2	*
9	Бұтақ	Бұтақ а. ГБ	1475			15.0			249	249				0	*
10	Үлкен Алматы	Көлден 1.1 км биіктікте ГБ	2654			8.0			319	318	2.33	2.42	2.24	-1	*
11	Үлкен Алматы	Проходной ө. сағасынан 2 км жоғары ГБ	1471			15.0			262	262				+1	*
12	Құмбел	саға ГБ	2150			12.0			98	98				0	0
13	Проходная	саға ГБ	1422			14.0			280	278	2.02	2.07	1.87	-1	0
14	Терісбұтақ	саға ГБ	1362			14.0			209	209	1.84	1.84	1.84	0	*
15	Қаскелен	Қаскелен қ. ГБ	1133			16.0			285	285	4.73	4.73	4.73	0	*
16	Түрген	Таутүрген а. ГБ	1054			17.0			101	101				-1	1
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			14.0			188	187				-1	*
18	Талғар	Талғар қ. ГБ	1199			16.0			184	184				0	*
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауындағы ГБ	2500	14.8	7.7		0.8		961	964				+4	*
20	Баянкөл	Баянкөл а. ГБ				9.0			96	94				-1	0
21	Көктал	Аралтөбе а. ГБ				12.0			222	222	7.10	7.10	7.10	0	*
22	Мерке	Улбутуй қыс. ГБ							100	100	2.07	2.07	2.07	0	*

Ескертпе:

* - деректер жоқ

**«25» қыркүйекке 2024 ж.
Қазақстанның таулы аумағына жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы кеңес беру**

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Қар сызығының төменгі шекарасы 3000 м биіктікте орналасқан. Ауа температурасы салыстырмалы төмен. Мұздықтардың еруі баяулады. Нөлдік изотерма таңғы сағат 5-те 3797 м биіктікте болды. Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-2,0 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Күнгей Алатауы	Ауа температурасы салыстырмалы төмен. Мұздықтардың еруі баяулады. Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-2,0 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Теріскей Алатауы	
Жетісу	Жетісу Алатауы	Ауа температурасы төмен. Мұздықтардың еруі айтарлықтай баяулады. Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-7,0 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Ауа температурасы салыстырмалы төмен. Мұздықтардың еруі баяулады. Таңертең және күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай болады. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Талас Алатауы	
Түркістан	Талас Алатауы	Ауа температурасы салыстырмалы төмен. Мұздықтардың еруі баяулады. Күндіз жаңбыр (1,0-10,0 мм), найзағай болады. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Түнде жаңбыр, кей жерлерде қатты жаңбыр (10,0-15,0 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. Қарқынды ұзақ жауын-шашындар түскен кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.
Абай	Тарбағатай	Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Шығыс Қазақстан	Сауыр	Ауа температурасы салыстырмалы төмен. Мұздықтардың еруі баяулады. Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Қазақстандық Алтай	Ауа температурасы төмен. Мұздықтардың еруі айтарлықтай баяулады. Түнде кей жерлерде қар (1,0 мм), тұман, күндіз кей жерлерде аздаған жауын-шашын (жаңбыр, қар) (0,1-0,9 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.

Сел қауіптілігінің деңгейі (5 Қосымша).

!!! Ескерту: Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз (6 Қосымша).

Сел қауіптілігінің деңгейі

Сел қауіптілігінің деңгейлері	Сел қауіптілігінің деңгейін анықтайтын факторлар	Сел үдерісінің даму ықтималдылығы	Қауіптілік дәрежесі	Қорғау шаралары
	<p>Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, сұйық жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығының жоғары мәндері</p>	<p>Негізгі өзен аңғарында сел үдерісінің даму ықтималдылығының жоғары болуы және негізінен таулардан шыға берісте сел массасының шөгуі</p>	<p>Өзен аңғарында және таулардан шыға берісте орналасқан халық пен шаруашылық объектілеріне үлкен қауіптілік</p>	<p>Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру</p>
	<p>Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, болжанатын сұйық жауын-шашынның мөлшерінің жоғары мәндері</p>	<p>Селдің негізгі өзен аңғарына шығу ықтималдығы және онда сел массасының шөгуі</p>	<p>Өзен аңғарында орналасқан халық пен шаруашылық объектілеріне потенциалды қауіптілік</p>	<p>Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру</p>
	<p>Сел қалыптасуының потенциалды ошақтары болған кезде төмен таулы аймақтағы салыстырмалы түрде төмен ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, сұйық жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығы</p>	<p>Селдің пайда болу ықтималдығы шамалы</p>	<p>Төмен таулы аймақтағы селдің пайда болу аймағындағы адамдар үшін потенциалды қауіптілік</p>	<p>Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтау, «Абайлаңыз, сел қауіптілігі бар телім» ескерту қалқандарын назарға алу</p>
	<p>Төмен ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, сұйық жауын-шашынның, сел пайда болу ошақтарының болмауы</p>	<p>Селдің қалыптасу жағдайлары жоқ</p>	<p>Қауіптілік жоқ</p>	<p>Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтау, «Абайлаңыз, сел қауіптілігі бар телім» ескерту қалқандарын назарға алу</p>

Ақпаратты пайдалану кезінде "Қазгидромет" РМК-ға сілтеме міндетті

Сел қауіптілігінің белгілері және Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

Тауларға баруды және тауда болуды жоспарлау кезінде ауа райы болжамын ескеру және дауылды ескертулерді қадағалау, сұрапыл апат қауіптілігіне уақытылы әрекет ету қажет.

Сел ағынының тереңдігі 40-50 м жетуі мүмкін (әсіресе арнаның бұрылыстарында), ағынның қозғалу жылдамдығы-5-10 м/с және одан жоғары (жекелеген жағдайларда 15-20 м/с дейін) болады. Егер адам сел ағынына түссе, өлімге алып келуі сөзсіз, сондықтан қауіпсіздік шараларын сақтау ерекше мәнге ие болады.

Қатты жауын-шашынның түсуінен туындаған сел қауіптілігінің белгілері

- ✓ Өзендегі судың шығыны мен лайлылығының күрт артуы.
- ✓ Өзен арнасының жоғарғы бөлігінде балшық шаңы бұлтының және гүрілдің пайда болуы.
- ✓ Селге жақын жерде топырақ беткейін шайқау.

Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

- ✓ Өзен арнасына (жайылмасына), құрғақ арнаға және көл бөгетіне жақын жерде демалуға және шатырлы лагерь құруға болмайды.
- ✓ Бақылаушыны алға қойыңыз, сонда ол алда не болып жатқанын көреді және төнген қауіп туралы ескертеді, сонымен қатар өзеннен су алуға барғанда.
- ✓ Сұйық жауын-шашынның қарқынды түсуі және сел қауіптілігінің басқа да белгілері кезінде өзен арнасынан (жайылмасынан), құрғақ арнадан алыстау және аңғардың баурайы бойынша 40-50 м жоғары көтерілу.
- ✓ Сел өткен кезде одан өзен арнасының бойымен қашуға болмайды, аңғардың баурайы бойымен 40-50 м жоғары көтерілу керек (сел тасқынынан тастар ұшуы мүмкін).
- ✓ Тік жартастар мен тік беткейлердің астында тоқтамаңыз (топырақ беткейінің шайқалуынан, сел жақын жерде, құламалар мен тастың түсуі болуы мүмкін).
- ✓ Сел өткеннен кейін өзен арнасына түспеу, өйткені арнада сел қайта қалыптасу мүмкін.
- ✓ Сел жүріп өткеннен соң беткейлердің сырғуынан, үзілген немесе салбырап тұрған электр сымдарынан, бүлінген газ магистралынан абай болған жөн.